

**WAT HEEFT
HUMAN IN 2022
GEDAAN EN
BEREIKT?**

HUMAN

Jaaroverzicht 2022

INHOUD

Dit jaaroverzicht 2022 belicht een selectie van de HUMAN-programma's op tv, radio, online, podcast en in het land.

04_LEVENSKUNST

Goed en verantwoord (samen) leven, hoe doe je dat? Wat is voor jou een zinvol bestaan?

11_SYSTEEMPIJN

Welke maatschappelijke structuren hinderen mensen in hun ontplooiing of ondermijnen hun levensgeluk?

18_PUBLIEKE OPINIE

Hoe vormen en misvormen politiek, bedrijfsleven, journalistiek en burgers de publieke opinie?

20_HUMANE ECONOMIE

De 24-uurseconomie die het onstiltbare consumentisme moet voeden: wat vraagt die van mensen en van de planeet?

COLOFON

HUMAN 2022 is een uitgave voor relaties en vrienden van omroep HUMAN. ledenservice@human.nl, 088 2058 058 © HUMAN 2023

Hoofd- en eindredactie

José Rozenbroek **Ontwerp en vormgeving** Studio Room **Druk** Esed **Met dank aan** Eva Roefs, Louki Verschuren

Het formele jaarverslag inclusief jaarrekening vindt u op human.nl/over-human

Op de cover: programma- en filmmaker Sherin Seyda, o.a. van *Dwarsdenkers* (p. 10) Foto: Eva Roefs.

VISIE

Welke programma's maakte HUMAN in 2022? Hadden ze ook impact? In dit jaaroverzicht vindt u antwoorden op deze vragen.

Geïnspireerd door wetenschap en klimaatbeweging is het humanisme, en zeker ook HUMAN, de laatste jaren tot een voortschrijdend inzicht gekomen over de plaats van de mensheid. Niet langer plaatsen we de mens aan de top van de levenspiramide, maar als integraal onderdeel van de natuur. Zonder uiteraard onze focus op menselijkheid en de menselijke maat los te laten.

Goed en verantwoord te leven, ongeacht je levensbeschouwing – daar gaat het ons om.

Radicaal menselijk: dat is het kompas van HUMAN.

Ook in 2022 zagen we voor onszelf de rol weggelegd van humanistisch bakken, of beter: van bakken tegen onmenselijkheid. En dat bleek broodnodig, want de humanistische kijk op de wereld blijkt bepaald niet aan de winnende hand.

2022 was het jaar van de agressie-oorlog van Rusland tegen Oekraïne, de onderdrukkende alleenheerschappij van president Xi Jinping in China en ver daarbuiten, de stikstofcrisis en het boerenprotest, de klimaatcatastrofe, de beroerde economische perspectieven voor mensen met een laag inkomen, het groeiende wantrouwen in een haperende overheid, de steeds diepere kloof in de samenleving. Juist in tijden van crisis kan HUMAN meer dan ooit uitdragen waar het voor staat en blijft het noodzakelijk om een boodschap van

optimisme en vertrouwen in de toekomst uit te dragen.

Belangrijk is om focus te houden. Op genres (journalistiek, levensbeschouwing, human interest, documentaire, kennis & educatie, jeugd, kunst & cultuur, drama) en met programma's die iets essentieels toevoegen aan wat er al te zien en te beluisteren valt binnen het omroepbestel. Natuurlijk altijd met ons

humanistisch gedachtegoed als bron. Dat leidt tot een viertal thematische hoofdlijnen: levenskunst, systeempijn, publieke opinie en humane economie.

HUMAN wil meer zijn dan een omroep. We streven ernaar dat veel van onze programma's een impact hebben die verder

reikt dan de uitzending. Met onze audiovisuele content gooien we steentjes en stenen in de vijver waardoor mensen aan het denken worden gezet, politici, media of instanties wakker geschud worden, het gesprek kan worden gestart of in een andere richting gebogen.

Daarvoor zoeken we vaak aansluiting bij partners met wie we samen meer kunnen bereiken. Wat we ook doen, in alles probeert HUMAN bloot te leggen waar het wringt, en tegelijkertijd een wenkend perspectief brengen. Want we blijven geloven in de (veer)kracht van de mens.

HUMAN wil méér dan alleen een omroep zijn

Bij elk programma vindt u een klik-hierbox of link. Als u hierop klikt gaat u naar de webpagina waar u het programma kunt bekijken of beluisteren.

Onderstaande icoontjes geven het soort programma aan.

Kijken

Luisteren

Event

Social

LEVENSKUNST

Goed en verantwoord (samen)leven, daar gaat het ons om. Hoe doe je dat? Wat is een zinvol bestaan?

MAMA

Familie is een gevoel

'Als je als kind altijd het gevoel hebt dat je niet thuis bent, dan moet je dat gevoel ergens anders vinden. Familie is een gevoel.' In de 2Doc *Mama* van regisseur Esmée van Loon (1996) volgen we Ma'MaQueen, alias modeontwerper Dennis Bijleveld, die een moeder wil zijn voor haar zes dragkinderen, in hun huis in een Rotterdamse woonwijk. 'Ik wil gewoon dat iedereen zich gezien, gehoord en gevierd voelt binnen dit huis. Dat mijn kinderen zo veel mogelijk en zo vrij mogelijk zichzelf kunnen zijn. Dat ze weten dat ze altijd een huis hebben en een geborgen plek en dat

ik ze nooit zal veroordelen. Ik hoop dat ze dat bij mij vinden als dragmoeder.' Een prachtig portret van een moeder met haar unieke zelfgekozen familie.

© ROB JACOBS / HOHH

KLIK
HIER

WAT ZOU JIJ DOEN?

Kinderen helpen kinderen

Bastian (11) kan 's nachts wakker liggen over het klimaat. Maar hij vindt het ook moeilijk om daarom dingen te laten. Moet hij nu meer of minder doen om het klimaat te redden?

Mariam (11) komt uit Syrië en durft bijna niet te zeggen dat ze een vluchteling is. Moet ze zich wel of niet schamen voor haar afkomst? En Arinda (11) heeft autisme. Het liefst is ze alleen, maar dat is ook saai. Moet ze toch maar proberen om te gaan met andere kinderen? In *Wat zou jij doen?* krijgen kinderen met een moeilijk, grappig of praktisch dilemma hulp van andere kinderen om hun levensvraag of hun probleem te lijf te gaan. Want wie kan je nu beter raadgeven dan je leeftijdsgenoten?

KLIK
HIER

SHABU

Documentaire van Shamira Raphaëla

Locatie: Flat De Peperclip in Rotterdam-Zuid. Hoofdpersoon: de veertienjarige creatieve, street smart Shabu die in moeilijkheden komt omdat hij de auto van zijn oma in de prak heeft gereden. 'Ik dacht alleen maar aan pret, en niet aan de gevolgen.'

En nu is de hele familie boos op hem. Wat nu? Hoe maakt hij zijn oma weer blij? Shabu bedenkt een oplossing waarbij hij de zwoele zomer, zijn muzikale talent én geld verdienen combineert. Dat levert een vrolijke documentaire op, gemaakt door regisseur Shamira Raphaëla. *Shabu* is de eerste documentaire die gemaakt is in het kader van DOK Junior, een samenwerkingsproject van HUMAN, het Filmfonds, Cinekid en IDFA.

KLIK
HIER

Impact

De documentaire is gebruikt door IFFR Educatie voor een LessonUp, bedoeld voor middelbare scholieren en mbo-studenten. Er is zowel een les die kan worden gegeven vóór het kijken van de film, als een les voor daarna. Deze lessen bestaan uit een bespreking, reflectie en creatieve opdrachten. Met de LessonUp bij *Shabu* bereikten we plusminus 55.000 leerlingen.

Prijzenregen

Shabu won verschillende prijzen: een Gouden Kalf op het Nederlands Film Festival 2022 in de categorie Beste Lange Documentaire, de IDFA Award 2022 voor Best Youth Film, en op het Noorse filmfestival Kristiansand International Children's Film Festival (KICFF) 2022 de prijs voor beste documentaire.

WAT BLIJFT

Podcast met levensverhalen

Het radioprogramma (elke maandagnacht NPO Radio 1) en de podcastserie *Wat blijft* volgden in 2022 het spoor terug van minder en meer bekende

Nederlanders die zijn overleden: van zanger Jan Rot tot seksuoloog Ellen Laan, van politicus Ed van Thijn tot schrijver en dichter Remco Campert. Familieleden, collega's, geliefden en vrienden worden voor deze portretten en levenslessen geïnterviewd. Wat hebben de overledenen betekend voor hen die achterblijven? Hoe leven ze voort? In de aflevering over Campert denkt redacteur Suzanne Holtzer aan de dichter terug als 'een soort snorrende poes, waar hij ging zitten was hij op zijn gemak.' Deborah Wolf, Camperts levenspartner en grote liefde, zegt: 'Ik mis hem niet, ik mis óns. Nu ben ik alleen maar ik, dat is een beetje schraal.' Campert zelf horen we ook in deze aflevering: 'Van mooie poëzie heb ik nooit zo erg gehouden, tenzij ze heel mooi was, zoals je toen je op de tramhalte stond en ik je zag in het voorbijgaan.' En: 'Ik moet blijven bij wat me raakt. En wat me raakt moet willen blijven bij mij.'

**KLIK
HIER**

'Ik mis hem niet,
ik mis óns. Nu
ben ik alleen
maar ik'

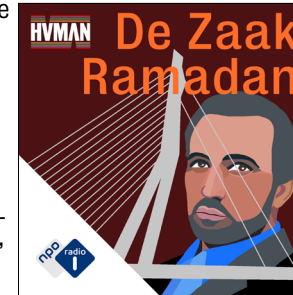
© VICTOR MELIER

DE ZAAK RAMADAN

Bruggenbouwer of bedrieger?

Tariq Ramadan, Zwitsers theoloog met Egyptische roots, werd in 2007 in Rotterdam binnengehaald als de Messias. Hij zou moslims en Europeanen bij elkaar brengen. Maar wat was zijn echte agenda? Was Ramadan een charlatan of toch een verbinder?

In deze podcast analyseert Stine Jensen hoe hij ten val kwam en hoe ze haar mening over hem vormde. 'De vraag hoe je je mening vormt is meer dan ooit relevant in een samenleving waarin groepen steeds meer tegenover elkaar komen te staan.' human.nl/dezaakramadan

BRAINWASH

Platform voor grote vragen en zoekende antwoorden

Brainwash is een platform van HUMAN en Stichting Brainwash. De televisie- en radioprogramma's, de website én het jaarlijkse festival bieden een plek waar denkers, schrijvers en kunstenaars zich buigen over persoonlijke en maatschappelijke vraagstukken. Van hoe je moet scheiden tot burn-outs tot de zoektocht naar zingeving. In de *Brainwash Special Donderdagen met Dirk De Wachter* volgden we de Belgische psychiater bij wie uitgezaaide kanker is geconstateerd. Hoe ondergaat de man die vindt dat je je ongeluk moet omarmen, dit slopende proces? human.nl/brainwash

HERR BACHMANN

Gedroomde leraar

De Duitse Dieter Bachmann geeft les aan kinderen van twaalf tot veertien jaar uit meer dan twaalf landen. Vaak spreken ze nauwelijks Duits. Regisseur Maria Speth volgde de leraar een jaar lang. Met veel geduld, creativiteit, humor en muziek leert hij zijn leerlingen hoe je het leven met elkaar leeft, hoe je conflicten uit moet praten, dat je je soms aan de regels moet houden. Zo brengt hij ze zelfrespect bij en respect voor elkaar. human.nl/herrbachmann

HET FILOSOFISCH KWINTET

Macht en onmacht

In *Het Filosofisch Kwintet* is luisteren even belangrijk als spreken. Doorgronden, en niet het voeren van een twistgesprek, is het doel. In ruim vijftig minuten on-

derzoekt presentator Clairy Polak samen met haar wisselende gasten elk jaar een ander thema. In 2022 ging het over macht en onmacht: kunnen we maakbaarheid en succes nog afdwingen in tijden van crises? human.nl/hfk

LEVENSKUNST

METROPOLIS

Kijken naar de wereld

Een meisje zijn in het Afghanistan van de taliban en tóch les krijgen. Transgender zijn in het islamitische Indonesië. Je kind opvoeden in een vluchtelingenkamp op de Westelijke Jordaanoever. Een gratis maaltijd voor honderdduizend Indiase Sikhs. Ook in 2022 keken we in het buitenlandprogramma *Metropolis* naar de wereld door de ogen van lokale journalisten. In eigen stad of land gingen ze op zoek naar antwoorden op menselijke en actuele vraagstukken. Dat levert prachtige inkijkjes op in andere levens en culturen, en ontmoetingen met mensen die vaak niet eens zo blijken te verschillen van ons.

Hoe vergaat het deze Rus in Bulgarije?

KLIK HIER

CLUB CLIT

Samen praten over seksueel plezier

Twee weken lang konden jonge clitbezitters met hun vragen over seksueel plezier terecht in de Telegramgroep *Club Clit*. Presentatrice Bete van Meeuwen ging voor ze op zoek naar antwoorden.

KLIK HIER

Impact

Club Clit was een experiment van HUMAN en NPO Innovatie op Telegram. De 153 deelnemers van *Club Clit* ervoeren het interactieve project als open en veilig; de interactie als fijn, prettig en interessant. Herkenning in de verhalen van andere vrouwen speelde een belangrijke rol. Vóór *Club Clit* gaven deelnemers in de enquête een 5,9 als het gaat om 'gehoord worden door mediamakers'. Na *Club Clit* was dat een 8.

LOGO CLUB CLIT © SIOE JENG TSAO

OVER LEVEN

Hoe doe je dat eigenlijk?

We hebben het leven allemaal cadeau gekregen. Ongevraagd. Zonder dat er een gebruiksaanwijzing bijzat. Maar hoe doe je dat eigenlijk, leven? Ben je verantwoordelijk voor je eigen geluk? Hoe ga je om met tegenslag? Waar put je troost uit als het tegenzit?

In *Over Leven* sprak Coen Verbraak in het ARTIS-Groote Museum tien weken lang met bijzondere gasten. Zoals ondernemer Joseph Oubelkas, die jarenlang onschuldig vastzat in een gevangenis in Marokko en kookboekenschrijver Naida Zarouali, die drie maanden na de geboorte van hun zoon haar man verloor. Coen Verbraak: 'Ik vind het inspirerend om van andere mensen te horen wat voor hen het leven ondanks alle tegenslag mooi maakt en de moeite waard. Het zijn allemaal verhalen waar ik wat aan heb. En ik hoop de kijker ook.'

KLIK HIER

Impact

In het ARTIS-Groote Museum werd doorgepraat over de thema's in *Over Leven*. Met acteur Margôt Ros bijvoorbeeld, die hersenletsel opliep, en schrijver Marieke Poelmann, over haar ongewilde kinderloosheid. Dat leverde mooie gesprekken op. In het publiek zaten veel mensen met eenzelfde ervaring, die veel herkenning en steun bij elkaar vonden.

Coen Verbraak: 'Verhalen waar ik over nadenk en waar ik wat aan heb'

LEVENSKUNST

DWARSDENKERS

Over mensen die radicaliseerden

Dwarsdenkers kunnen een verrijking voor de maatschappij zijn, denkt film- en programmamaker Sherin Seyda. Maar wanneer de tegenstellingen verscherpen en het debat verhardt, dan baart haar dat zorgen.

In *Dwarsdenkers* spreekt ze met vier mensen die een periode in hun leven radicaal of zelfs

extremistisch waren: voormalig dierenactivist Mark,

Sonia die in complottheorieën geloofde, Florian die in de ban raakte van het rechts-radical gedachtegoed en Izzy die moslimfundamentalist was.

Waarom werden zij aangetrokken door extreme denkbeelden? Welke rol speelden de media daarin? En waarom lieten ze die overtuigingen later weer los? In vier openhartige gesprekken probeert Seyda te begrijpen waarin het dwarse denken zijn oorsprong vindt.

**KLIK
HIER**

Waardoor kregen ze deze extreme denkbeelden?

PRIVÉGESPREKKEN

'Waarom werkt dat kreng niet?'

'Seks was voor mij belangrijk. Maar nu ben ik mijn mannelijkheid kwijt. Ik heb er inmiddels vrede mee, maar soms denk ik wel: waarom werkt dat kreng niet?'

Welke gevolgen heeft kanker voor je seksleven? In de intieme documentaire *Privégesprekken* voeren drie koppels openhartige gesprekken met elkaar over hun worstelingen tijdens en na kanker. Hoe verandert je seksuele en intieme relatie als de ene partner patiënt is en de ander gezond?

De documentaire werd mede mogelijk gemaakt door CoBO, NFK, Stichting VIOZ en KWF.

**KLIK
HIER**

Impact

Voor zorgprofessionals werden inspiratiesessies georganiseerd, waarbij fragmenten uit de documentaire werden gebruikt om het gesprek over seksualiteit aan te gaan. Ruim honderd zorgprofessionals namen deel aan deze workshops die als waardevol en nuttig werden beoordeeld.

Dit impactprogramma werd geproduceerd door NFK, en gefaciliteerd door Zeppers Film en HUMAN.

SYSTEEMPIJN Welke maatschappelijke structuren hinderen mensen in hun ontplooiing of ondermijnen hun levensgeluk?

ARGOS: UITHUISGEPLAATST

'Ik pakte mijn koffer niet meer uit.'

Elk jaar worden er meer kinderen uit huis geplaatst dan nodig, aldus de deskundigen. Daarnaast krijgen deze kinderen vaak te maken met verschillende pleeggezinnen. Neem Gebrina, die vijf keer werd overgeplaatst. Elke keer een nieuwe plek, een nieuw gezin, en nieuwe regels. 'Ik heb weleens bewust spullen in mijn koffer gelaten. Ik dacht: als ik toch weer ga, dan zit het er alvast in.' Over het onderwerp maakte *Argos*, het onderzoeksjournalistieke radioprogramma van HUMAN en VPRO, verschillende reportages die aantonen hoe schadelijk uithuis- en doorplaatsingen kunnen zijn voor kinderen.

**KLIK
HIER**

Impact

Naar aanleiding van het onderzoekwerk van *Argos* werden Kamervragen gesteld. Ook is de bewustwording van beleidsmakers over de risico's van uithuisplaatsingen vergroot. Minister voor Rechtsbescherming Frank Weerwind is inmiddels een onderzoek gestart. Ook is de 'Richtlijn uithuisplaatsen en terugplaatsingen' van het Nederlands Jeugdinstituut op verschillende punten gewijzigd en worden nu de risico's expliciet benoemd.

© SOPHIA TWIGT / ARGOS (HUMAN/VPRO)

Hoe moet het voelen als je naar je 5^e pleeggezin moet?

SYSTEEMPIJN

ALONG THE WAY

Je familie kwijt in de middle of nowhere

Tijdens hun vlucht naar Europa raken de Afghaanse tweelingzussen Zahra en Fatima (19) hun moeder en zusjes kwijt, op de grens van Iran en Turkije. Vanaf dan begint een reis waar ze geen enkele controle over lijken te hebben. Regisseur Mijke de Jong baseerde haar telefilm *Along the Way* op het eigen verhaal van actrices Malihe en Nahid Rezaie. De meisjes worden op de voet gevolgd in hun pogingen hun familie terug te vinden. Ze slagen erin om Turkije te bereiken. Daar zijn ze permanent op zoek naar werk en een dak boven hun hoofd. En om te overleven maken ze keuzes die ze normaal nooit zouden maken. Mijke de Jong ontwikkelde *Along the way* in samenwerking met HUMAN en de VPRO.

Nominatie en prijs

De film werd genomineerd voor een Gouden Kalf in de categorie Beste Regie, was de openingsfilm van IFFR 2022, werd getoond op het Movies that Matter Festival 2022 en won de prijs voor Best Fiction Feature Film op het Humans Fest in Valencia.

**KLIK
HIER**

KANAAL SOCIAAL

Louise is boos op Maarten

Voor de zesdelige documentaireserie *Kanaal Sociaal* volgden regisseurs Nelleke Koop en Stephane Kaas meer dan een jaar zes mantelzorgers uit Deventer. Zo leren we ook Louise kennen. Haar zoon Mees (14) heeft een meervoudige beperking en dag en nacht zorg en aandacht nodig. Louise is boos op staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport Maarten van Ooijen die in een interview stelde dat mantelzorg vooral 'leuk' was.

Impact

Louise nodigde de staatssecretaris uit voor een bezoek. En hij kwam. Daarna schreef Van Ooijen op LinkedIn: 'Het was een waardevol bezoek, waar duidelijk naar voren kwam hoeveel mantelzorg vraagt van een gezin en de hele omgeving. Bedankt voor het open gesprek!'

Kanaal Sociaal heeft ook een eigen Kanaal Sociaal Troostlijst op Spotify

**KLIK
HIER**

ROOSEN & BORST

Afscheid nemen en rouwen bij dementie

In de derde HUMAN-documentaireserie over dementie met Adelheid Roosen en Hugo Borst ligt de nadruk op afscheid nemen. Vanaf het moment dat je de diagnose dementie krijgt, is je leven één groot, langdurig afscheid: van je dromen, van wie je was, van je geliefden, en uiteindelijk van het leven zelf. En hoe rouw je bij deze ziekte die meestal zo lang duurt? In *Roosen & Borst* volgen we onder anderen Joris, die nog maar 52 is en al dementie heeft, maar toch droomt van trouwen en verre reizen maken. Ook maken we kennis met Tonny, die zich schuldig voelt omdat ze haar oude vader eigenlijk naar een verpleeghuis moet brengen. Adelheid en Hugo vragen zich ook af: hoe zouden zij zelf afscheid willen nemen, mochten ze net als hun moeders alzheimer krijgen?

**KLIK
HIER**

Impact

In samenwerking met Alzheimer Nederland organiseerde HUMAN in het najaar twee bijeenkomsten van het Alzheimer Café, in Nijmegen en Rotterdam. Daar kwamen mensen met dementie, hun naasten en hun mantelzorgers samen om met Adelheid en Hugo te praten over de serie, tips en ervaringen uit te wisselen over rouw en verlies bij dementie, en steun te vinden bij elkaar.

Hoe rouw je bij een ziekte die sluipenderwijs je leven overneemt?

2DOC KORT NL

Haarvaten van de samenleving

Voor de documentairereeks 2Doc Kort NL ontwikkelt HUMAN korte documentaires die zich bevinden op het snijvlak van journalistiek en documentaire. De makers gaan op zoek naar verhalen die zich afspelen in de haarvaten van de Nederlandse samenleving.

We lichten er hier drie uit.

Dla Deborki (voor Deborah)

De Poolse Daria woont in een klein vakantiehuisje met vier vreemden op een industrieterrein in Venray. Daria werkt in een distributiecentrum, vaak 's avonds en 's nachts. Ze heeft het gevoel dat het altijd regent in Nederland. Ze hoopt één ding: dat haar dochter Deborah gaat studeren en een beter leven zal krijgen. In de korte documentaire die regisseur Sophie Kalker van Daria maakte, confronteert ze de kijker met de eenzaamheid en vervreemding die arbeidsmigranten ervaren en waar wij geen weet van hebben.

Tandzorgen

De Rotterdamse straattandarts Didi Landman strijdt voor acute basale tandzorg in de basisverzekering. Zelf neemt ze een middag per week vrij van haar reguliere werk om daklozen en verslaafden 'een nieuw leven aan te bieden.'

In deze korte documentaire van Marcel Ouddeken zien we hoe ze haar patiënten weer gelukkig maakt door hen van hun pijn en schaamte voor hun slechte gebit te verlossen. 'Daarna durven ze weer te glimlachen, kunnen ze door met hun leven.'

Blauw licht

Blauw licht is maar een korte documentaire, 16 minuten, maar heeft een enorme impact op de kijker. Louis Diks ging na zijn opleiding tot verpleegkundige op de ambulance rijden. Hij koos voor het vak omdat hij, zo zegt hij eerlijk in de film, 'adrenaline wil voelen, hollen of stilstaan. Dat is ook het mooie van dit vak.' Vaak was hij de eerste ter plaatse en vaak de laatste die de hand van het slachtoffer vasthield.

Gaandeweg de jaren stapelen de herinneringen zich op. Het verdronken meisje met de nog sprankelende oogjes. De stervende jongen met een betonplaat op zijn rug die om zijn moeder riep. De naakte man in het weiland, gegrepen door de messen van zijn landbouwmachine, zijn kleding in flarden om hem heen.

In deze indringende documentaire verbeelden filmmakers Jeftha Varwijk en Jaap van Heusden de herinneringen van deze ambulanceverpleegkundige. Terwijl de camera doolt door de flarden blauw flitslicht in zijn geheugen, rijst de vraag: kan een mens het aan om zo veel lijden te moeten zien?

**KLIK
HIER**

Impact en prijs

Het verhaal van Louis Diks wordt uitgediept in een interview van Carola Houtekamer in *NRC*: 'Wie zorgt er voor de ambulancebroeder die net een kind heeft zien sterven?' Documentaire en interview wonnen een Tegel, de belangrijkste jaarlijkse journalistieke vakprijs, in de categorie Interview.

'Wie zorgt voor de ambulancebroeder die net een kind heeft zien sterven?'

SYSTEEMPIJN

PETITE FILLE

Niet mogen zijn wie je bent

Sasha voelt zich een meisje, al is ze geboren in het lichaam van een jongen. Thuis mag ze zichzelf zijn, maar op school en balletles blijven ze haar behandelen als jongen. Dat levert stress en verdriet op. Meest ontroerende moment in *Petite Fille* van Franse regisseur Sébastien Lifshitz: als Sasha op de genderpoli hoort dat er meer kinderen zijn zoals zij.

Prijs

De documentaire werd in 2020 bekroond met de Grand Prix op het Filmfestival van Gent. human.nl/petitefille

HET IS GEEN VERLEDEN

08 12 1982

In de nacht van 8 december 1982 werden in Fort Zeelandia in Paramaribo vijftien mannen gefolterd en vermoord. In de schrijvende documentaire *Het is geen Verleden – 08 12 1982* kijkt regisseur Ida Does aan de hand van getuigenissen, archiefbeelden en het werk van kunstenaars terug op de gebeurtenissen in die nacht. Journalist Noraly Beyer spreekt met Surinaamse generatiegenoten en jongeren over een verleden dat geen verleden blijkt te zijn. Voor veel mensen is Suriname sinds de decembermoorden voorgoed veranderd. human.nl/hetisgeenverleden

OVER KLEUR GESPROKEN

'Was ik maar zoals jij.'

In *Over Kleur gesproken* gaan film- en televisiemakers van kleur in gesprek met hun witte collega's. Zo spreekt cultureel organisator Hui-Hui Pan, die Aziatische roots heeft, met acteur Jennifer Hoffman, die in *De Luizenmoeder* speelde. Van die serie werd Pan zo ongemakkelijk 'dat ik het liefst de tv wilde uitzetten.' En: 'Ik heb mijn hele leven representatie gemist. Zo erg dat ik altijd wilde zijn zoals jij. Blond, blauwe ogen. Was ik maar zoals jij.'

De serie werd gemaakt in samenwerking met het Nederlands Film Festival (NFF) en het initiatief KLEUR, met als doel het debat rondom inclusiviteit en diversiteit te verdiepen en het begrip te vergroten.

**KLIK
HIER**

DE PUBLIEKE TRIBUNE

Een goed gesprek

Elke zaterdagmiddag wordt in *De Publieke Tribune* op NPO Radio 1 onder leiding van meesterinterviewer Coen Verbraak een goed gesprek gevoerd. Met mensen die vertellen over maatschappelijke onderwerpen die hen bezighouden of belemmeren in het dagelijks leven. Van slapeloosheid tot de transgenderwet en van het lot van klokkenluiders tot leven na jeugdzorg. De uitzending 'Familie in de bak' van 8 januari 2022 werd genomineerd voor een Tegel, de belangrijkste journalistieke prijs. Verbraak spreekt onder anderen met Heleen en Debbie, moeder en zus van Michael P., de man die Anne Faber verkrachtte en vermoordde. Heleen en Debbie werden bedreigd, hun omgeving keerde hun de rug toe. In *De Publieke Tribune* is niks zwart-wit, maar wordt gepoogd om samen tot waardevolle inzichten te komen.

**KLIK
HIER**

Impact

Het programma *De Publieke Tribune* kende in 2022 ook een tv-versie. Grote indruk maakte toen de aflevering 'Ggz onder druk', waarin Jim van Os, die daar zat als psychiater én als vader, opriep tot meer liefde en menselijkheid in de ggz. Dat fragment werd online massaal gedeeld.

**KLIK
HIER**

In *De Publieke Tribune* wordt samen gezocht naar inzichten

Prijs

Partner KLEUR won de Projectprijs van Code Diversiteit en Inclusie, waarbij *Over Kleur gesproken* genoemd werd.

ARGOS MEDIALOGICA

Het 'eerlijke verhaal': wat is dat?

Hoe komt de publieke opinie tot stand? In het tv-programma *Medialogica* onderzoekt HUMAN hoe journalisten, politici, bestuurders en burgers juiste en onjuiste beelden van de werkelijkheid scheppen.

Drie bijzondere uitzendingen in 2022

* Caroline van der Plas van de BoerBurgerBeweging vindt het ergerlijk dat sommige partijen negatief over boeren praten en daarbij sommige feiten negeren. Ze wil 'het eerlijke verhaal'. Maar hoe gaat zij zelf om met de feiten en de nuances? Vertelt ze zelf het héle verhaal?

* De door het Kremlin gefinancierde nieuwszender Russia Today (RT) geeft een verdraaide versie van de werkelijkheid, daarom is de zender in Europa inmiddels verboden. Maar helpt zo'n verbod tegen verspreiding van desinformatie?

* Dutchbat, het Nederlandse VN-bataljon, werd verweten dat het te weinig had gedaan om de genocide in Srebrenica in 1995 te voorkomen. In 2022 bood Rutte excuses aan en kregen alle Dutchbat-veteranen 5000 euro compensatie voor de onterechte kritiek en negatieve media-aandacht. Waarom die compensatie?

En wie bepaalde die foute beeldvorming? De media, het ministerie van Defensie of Dutchbat zelf?

**KLIK
HIER**

Wie bepaalde de onjuiste beeldvorming rond Dutchbat?

MEDIALOGICA IN DE KLAS

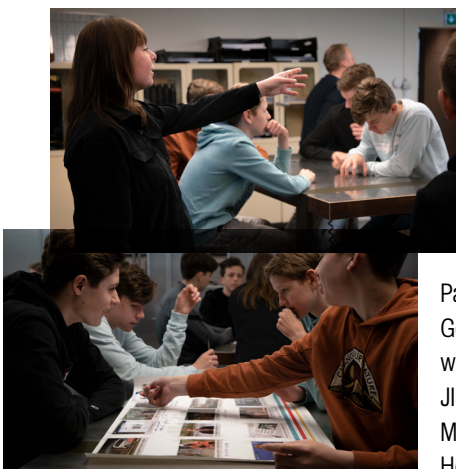
Zo maak je jongeren mediawijs

Hoe onderscheid je nepnieuws van ware feiten? Hoe komen mediahypes tot stand? Speciaal voor leerkrachten ontwikkelt HUMAN interactief lesmateriaal over beeldvorming. En in de Masterclass Medialogica, een samenwerking met Beeld & Geluid, leren scholieren en studenten de mechanismen ontrafelen achter mediagebeurtenissen en hoe die de publieke opinie beïnvloeden.

**KLIK
HIER**

Impact

In 2022 volgden 1962 scholieren en studenten en 85 docenten een Masterclass Medialogica. Ook werd met festival Movies that Matter een masterclass ontwikkeld rondom privacy en *trial by media*, die 120 middelbare scholieren en mbo-studenten volgden. Dat had effect: leerlingen die dit deden, scoren beter op een vragenlijst over kritische mediawijsheid dan leerlingen die de masterclass niet volgden. De leerlingen gaven zelf aan dat de stellingen en discussies hen aan het denken zetten en dat zij nu beter begrijpen hoe media, politiek, bedrijven en burgers een rol spelen bij nieuws-

gebeurtenissen. Ze kijken kritischer naar nieuwsbronnen en denken meer na over de macht van de publieke opinie.

Partners: Beeld & Geluid, Schooltv, Netwerk Mediawijsheid, JINC, Movies That Matter en het Indisch Herinneringscentrum.

MEDIASTORM

Beeldvorming onder de loep

We worden overspoeld door nieuws, informatie en indringende beelden. In het wekelijkse tv-programma *Mediastorm* wordt onze beeldvorming onder de loep genomen, ontleed en uitgediept door journalisten, opiniemakers en wetenschappers. Welke gebeurtenissen waren afgelopen week belangrijk in de media? Hoe worden ze ons voorgeschoteld en wat doet dat met ons? Hoe worden we bewust of onbewust gestuurd in onze mening?

Hoe worden we bewust of onbewust gestuurd in onze mening?

**KLIK
HIER**

Borst en Polak:
‘We houden
van voetbal,
maar niet tegen
elke prijs’

MODERNE SLAVERNIJ

Het WK in Qatar

Arbeidsuitbuiting en slechte werk-omstandigheden. Het zijn problemen die in 2022 volop in de spotlights kwamen te staan, met dank aan het WK in Qatar.

Vanuit verschillende perspectieven onderzocht HUMAN actuele vormen van arbeidsuitbuiting.

1. PODCAST

Het WK Wegkijken

Journalisten Clairy Polak en Hugo Borst houden van voetbal. Maar niet tot elke prijs. In de vierdelige podcast-serie *Het WK Wegkijken* onderzoeken ze de schaduwkanten van het WK voetbal 2022. Hoe zit het bijvoorbeeld met de arbeiders die omkwamen bij de bouw van de stadions, hotels en wegen? Kunnen we spreken van moderne slavernij? En hoe zit het met onze eigen verantwoordelijkheid als voetballiefhebbers?

2. 2DOC KORT

Wij bouwden de Stadions

Naar schatting 6.500 gastarbeiders kwamen om tijdens de bouw van de stadions in Qatar. Een onbekend aan-

tal keerde ziek of gewond terug naar hun land van herkomst. Journalist Rudra Khadka zag hoe op het vliegveld van Kathmandu dode lichamen van de gastarbeiders werden binnengebracht. Buiten stonden rouwende familieleden en vrienden van de slachtoffers. Hij besloot de arbeiders een stem te geven en publiceert sindsdien hun levensverhalen. Hij bezoekt familieleden van slachtoffers, spreekt met teruggekeerde arbeiders over de verregaande rechteloosheid waarmee ze in Qatar werden geconfronteerd. Hebben de Qatarese machthebbers daadwerkelijk, zoals ze toezegden, de arbeidsomstandigheden verbeterd? De ervaringen van de Nepalezen die Khadka spreekt in *Wij bouwden de Stadions* laten een andere werkelijkheid zien.

3. HET FILOSOFISCH KWINTET

Wat is onze eigen rol?

Wij dragen T-shirts en sneakers en bellen met telefoons die vaak onder erbarmelijke omstandigheden zijn geproduceerd. In vijf jaar tijd is het aantal mensen dat in moderne slavernij leeft gestegen van 40 miljoen naar

bijna 50 miljoen. Ze worden uitgebuit en werken onder erbarmelijke omstandigheden, vaak tot ziekte of de dood erop volgt. Als wij profiteren van slavenarbeid, welke verantwoordelijkheid dragen we dan? Zijn wij moderne slavendrijvers?

Op het Brainwash Festival sprak presentator Clairy Polak daarover in *Het Filosofisch Kwintet* met historicus Gert Oostindie en filosofen Daan Roovers, Eva Groen-Reijman en Govert Buijs.

4. MEDIASTORM

Waarom ging sportverslaggever Willem Vissers tóch?

Willem Vissers, voetbalverslaggever bij *de Volkskrant*, wist het tien jaar geleden zeker: “Ik ga niet naar Qatar, dat vertik ik.” Toch stapte hij op het vliegtuig om het WK te verslaan. Wat deed hem van mening veranderen? *Mediastorm*, ons programma waarin we opinie- vorming onder de loep nemen, sprak met Vissers.

**KLIK
HIER**

HUMANE ECONOMIE

BEZORGD

De gezichten achter onze bezorgeconomie

Please be home, please be home, is de mantra van pakketbezorger Joy. Ze wordt betaald per pakketje en pas als het pakket is afgeleverd. Afgerond nog geen tientje per uur. Ze neemt geen pauzes en drinkt zo min mogelijk, want anders moet ze plassen, en dat kost tijd en dus geld.

In de zesdelige documentaireserie *Bezorgd* krijgen elf mensen die onze pakjes of maaltijden bezorgen, een gezicht. Ze werken in eentonige, slecht betaalde banen met weinig zekerheid. Voor velen van hen is er geen alternatief, omdat ze laagopgeleid zijn of arbeidsmigrant. Vaak worden ze niet aangestuurd door een baas, maar door een algoritme, dat precies uitrekent hoelang ze precies over iets mogen doen. En de klant voorziet ze van een beoordeling: krijg je vijf of nul sterren?

KLIK
HIER

SCHONE BERGEN

De goden gunstig stemmen

Schone Bergen (Clean Mountains), een korte documentaire van Geertjan Lassche, vertelt over berggids Jangmu Sherpa. Met helmcamera's volgen we hoe Jangmu, haar broer en haar zussen hoog op de Mount Everest de achtergelaten rotzooi van de klimmers opruimen.

Prijs De film won de Festival Director's Award voor beste korte documentaire op het Cannes Short Film Festival. [human.nl/schonebergen](https://www.human.nl/schonebergen)

HET GROTE GROENE IDEE

Hoop en inspiratie

Een amusementsshow gepresenteerd door Harm Edens, waarin slimme koppen en uitvinders nieuwe, verbazingwekkende en creatieve ideeën presenteren om zo bij te dragen aan een beter klimaat. *Het grote groene idee* geeft hoop en inspiratie, experimenten, proeverijen en veel goede ideeën om zelf je steentje bij te kunnen dragen aan een gezondere toekomst. [human.nl/hetgrotegroeneidee](https://www.human.nl/hetgrotegroeneidee)

Dit maakte HUMAN in 2022 óók:

2Doc Kort NL: Beeldmacht
2Doc Kort NL: Boven Verwachting
2Doc Kort NL: Eeuwig Kind
2Doc Kort NL: Luc
2Doc Kort: Ahmeds Kapotte Land
2Doc Kort: De Muze van Moria
2Doc Kort: De Weense Klokkenluider
2Doc Kort: Fossiele Handel
2Doc Kort: Het Einde van het Grasperk
2Doc Kort: Jong in Aleppo
2Doc Kort: Liefde in Iran
2Doc Kort: Niet mijn Moskou
2Doc Kort: Shanghai Lockdown
2Doc Kort: Vier Vrienden op een Platte Aarde
2Doc: Code Groen
2Doc: De Spiegel en het Raam
2Doc: Dunya
2Doc: Hedy d'Ancona: Het Persoonlijke is Politiek
2Doc: In Silico
2Doc: Kroniek van een Moderne Koning
2Doc: Walk the Land
3FM HUMAN
3Lab: It will Rain
3Lab: Louder! So I can hear you
Argos tv
Brainwash Special: Hoe ongelijk is Nederland?
Brainwash Special: Hoe intelligent is AI?
Brainwash Special: Slag om de Wereldorde
Brainwash Zomerradio
Duty of Care, Pleiten voor de Planeet
Leven in Limbo
Levenslied
Niet zo Zwart-wit
Op Weg naar de Top
Spoken Word Sessies XL

ONS MAATSCHAPPELIJK NETWERK IN 2022

HUMANISME

- Hivos
- Humanistisch Verbond
- Humanitas
- Humankind
- HVO Primair
- Universiteit voor Humanistiek

KENNIS EN EDUCATIE

- COC
- Erasmus Universiteit Rotterdam
- Fontys
- Huis van Erasmus
- Instituut voor Publieke Waarden
- JINC
- Kennisnet
- Kinderwijzer
- KLEUR
- Leraar24
- MIND
- Nationaal Onderwijsmuseum
- Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie
- Netwerk Mediawijsheid
- Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer
- Onderwijs van Morgen

- Rutgers
- Schooltv
- SCP
- Trimbos
- Vereniging voor openbare en algemeen toegankelijke scholen (VOS/ABB)
- Week tegen Pesten (Stichting School & Veiligheid)

KUNST EN CULTUUR

- ARTIS-Het Groote Museum
- Beeld & Geluid
- Beholders
- Brainwash Festival
- IDFA
- Koninklijke Bibliotheek
- Movies that Matter
- Nederlands Film Festival
- Oerol
- Parade

MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES

- Alzheimer Nederland
- Bibliotheek Nieuwegein
- Enik Recovery College
- FNV
- Gender & Sexuality

- Alliance (GSA Netwerk)
- Halt
- KWF Kankerbestrijding
- Lux Nijmegen
- Nationaal Onderwijsmuseum
- Nederlandse Federatie van Kankerpatiëntenorganisaties
- ONS bank
- Pharos
- Platform Mensenrechten (Amnesty, UNICEF, MtM, College voor de Rechten van de Mens, Defence for Children, Anne Frank Stichting)
- ProDemos
- Raad voor Volksgezondheid en Samenleving
- Stichting 113
- Stichting Lezen en Schrijven
- Students for Ukraine
- Up to Us
- VluchtelingenWerk Nederland
- We doen het samen festival
- We Helpen

HVMAN

ruimte voor ruimdenkers

Mis niets van HUMAN

Abonneer u op de HUMAN Nieuwsbrief

Al 70.000 anderen gingen u voor

Ga naar human.nl/nieuwsbrief